

MICHELLE MARLY

MADEMOISELLE

COCO

JA ARMASTUSE PARFÜÜM

ROMAAN

Saksa keelest tõlkinud

Krista Räni

Originaali tiitel:
Michelle Marly
„Mademoiselle Coco und der Duft der Liebe“
Aufbau Taschenbuch, 2018

Tekst © Michelle Marly ja Aufbau Taschenbuch, 2018

Tõlge eesti keelde © Krista Räni ja Tänapäev AS, 2020
Toimetanud Terje Kuusik
Kujundanud Angelika Schneider

ISBN 978-9949-85-721-0

Trükitud AS Printon trükikojas

www.tnp.ee

*Kirjutatud minu imekauni ema mälestuseks,
kes avas mu silmad moemaailmale.*

*Naisel,
kes ei kasuta parfüümi,
ei ole tulevikku.*

COCO CHANEL

PROLOOG

1897

Üks, kaks, kolm, neli, viis ... üks, kaks, kolm, neli, viis ...

Tüdruku suust ei kostnud piuksugi, ainult huuled liikusid. Hääletult loendas ta mosaiikkive jalge ees. Konarlikke, tuhande aasta jooksul tallatud jõekive, mis olid geomeetriliste kujunditena või müstiliste piltidena põrandasse paigutatud.

Siin oli viis tähte, seal viis lille, kusagil ka viisnurk. See paigutus ei olnud juhuslik. Ta oli õppinud, et tsistertslaste

ordu liikmetele on viis sümboolne arv: seda peeti puhtaks ja täiuslikuks asjade kehastuseks, nii näiteks olid roosid viiekroonleheliste õitega, õunad ning pirnid olid viiekambriliselt struktureeritud puuviljad. Inimesel oli viis meelt, ja Kristuse viit haavaarmi võeti jutuks igal palvusel. Nunnad ei olnud talle siiski õpetanud, et viis oli ka armastuse ja Venuse arv, meheliku arvu kolm ja naiseliku arvu kaks jagumatu summa. Selle neljateistkümneaastasele tüdrukule suurt huvi pakkuva fakti oli ta leidnud ühest raamatust, mida luges salaja pööningul.

Kloostri raamatukogu varjas kõige hämmastavamaid aardeid: vähem skandaalsed, kuid samuti mitte murdealise plika silmadele mõeldud olid keskajast pärinevad Bernard de Clairvaux' jutlused, milles ta meenutas oma munkadele, kui tähtis roll on palvete ja rituaalsete pesemiste juures lõhnaainetel. Tsistertslaste ordu asutaja soovitas usuvendadel koguni spirituaalse, sissepoole pööratud pilgu saavutamiseks kujutada ette neitsi Maarja parfümeeritud rindu, mida ülemlaulus ülistati. Viiruk ja jasmiin, lavendel ning roosid altaril hoolitsesid selle eest, et süvendada sisevaatlust lõhnameele abiga.

Orbudele, nagu üksildane noor tüdruk, kes ta ise oli, jäid kloostriaias kasvavatest taimedest saadud aroomid siiski kõigest kaugeks unistuseks, samuti kui kujutelm armastava ema lopsakale rinnale viskumisest. Kasvandikud küüriti regulaarselt pesutoobris puhtaks odava majapidamisesebiga, nii et nad ei olnud enam räpased tööst põllul või köögis ning

hõngasid puhtuse, mitte hirmuhigi ja kurnatuse järele – lõhnamisest ei olnud siin juttugi. Karedaid valgeid linu, mida ta pidi pesema, vajaduse korral paikama ja korralikult kokku lapatuna pesukambrisse virna laduma, koheldi suurema hoolikusega kui vaeslaste nahka.

Üks, kaks, kolm, neli, viis ...

Ta lõi aega surnuks loendamise, oodates järjekorras koos teiste tüdrukutega, et preester ta pihile võtaks. Kui nad olid tuima monotoonsusega nagu sõdurid kasarmuõuel rivis seisnud, astusid nad üksteise järel pihitooli. Ta eeldas, et nunnad nõudsid seda vaikset sirgeselgset hoiakut, mida ükski laps ei suutnud pikka aega välja kannatada, et väikestel oleks lisaks muule veel üks patt üles tunnistada. Tavaliselt ei olnud keegi neist viimasest, möödunudlaupäevasest pihist saati pattu teinud. Siin üleval tuulisel kaljupealsel, kuhu kahe-teistkümnendal sajandil oli rajatud Aubazine'i klooster, ei olnud patustamiseks võimalustki.

Juba umbes kaks aastat oli tüdruk nüüd elanud selles üksildases maailmas Prantsusmaa keskosas, piisavalt kaugel Pariisi viivast peateest, nii et pähe ei tulnud mõtetki ära joosta. Üle seitsmesaja päeva oli möödunud ema surmast ja tunnist, kui isa oli pannud ta hobuvankrile ning saatnud tsistertslaste juurde. Lihtsalt niisama. Nagu oleks ta koo-

rem. Seejärel oli isa igaveseks kadunud, ja väikese tüdruku haprale hingele avanes põrgu. Ta hakkas kirglikult ihaldama silmapilku, kui on piisavalt vana, et tohib kloostrist lahkuda ja alustada iseseisvat elu. Võib-olla oli õmblusnõel võtmeks sinna. Kes oskas õmmelda ja oli visa, võis jõuda välja Pariisi ja pääseda tööle mõnda sealsesse suurde moemajja. Ta oli kuulnud, kui sellest räägiti, kuid põhimõtteliselt ei teadnud ta, mida see tegelikult tähendas.

Igal juhul kõlas see paljutootavalt. „Moemaja” oli sõna, mis pani temas helisema kauge mälestuse. Kaunid kangad, näiteks sahisev siid, lõhnavad volangid ja peenim pits. Mitte et tema ema oleks olnud peen daam. Ta oli olnud pesunaine, isa oli rändkaupmees. Isa ei olnud kunagi müünud nii peeni asju, kuid ometi seostas tüdruk iga mõtte ilusatest asjadest *maman*’ga. Ta tundis emast nii suurt puudust, et mõnikord hakkas tal pea ringi käima igatsusest kaitstuse järele, mida ta oli ema läheduses alati tundnud.

Ent ta oli jäetud iseenda hooleks, sai tunda karmust ja drilli, karistusi ning teinekord ka jumalikku pattude andeksandmist. Tegelikult ei soovinud ta midagi muud kui natuke kiindumust. Kas see oli patt, mida tuleks pihtida? Kas see saladus võis lasuda tema hingel nii rängalt, et hing ei saa rahu? Võib-olla, mõtiskles ta endamisi. Võib-olla aga ka mitte. Ta ei tunnista pihisale, et soovib oma ellu lihtsalt ainult armastust. Täna mitte. Ja tõenäoliselt ka mõnel teisel päeval mitte.

Tummalt loendas ta põranda mosaiigikivikesi oma teel Aubazine’i katedraali: *üks, kaks, kolm, neli, viis ...*

ESIMENE OSA

1919-1920

1.

PEATÜKK

Kollased autotuled lõikusid udusse, mis tõusis Seine'ilt ja mähkis kaldateel kasvavad saared, lepad ning pöögid endasse nagu valge lina. Nagu surilina, vilksatas mõte läbi Étienne Balsani pea.

Tema vaimusilma ees võttis kuju pilt lautsile pandud surnust: lõmastatud ihuliikmed, põlenud nahk, kaetud linase riidega. Surnu jalge juures pukspuuoks, rinnal krutsifiks. Pea kõrval kauss pühitsetud veega, mis varjutas surma lõhna. Küünlavalgus heitmas tontlikke varje surnukehale,

mille nunnad olid korrastanud niimoodi, et selle nägemine ei olnud ülearu heidutav vaatepilt.

Tahtmatult püüdis Étienne ette kujutada, kuidas tema sõbra kena nägu võis olla moonutatud. Ta tundis seda nägu peaaegu niisama hästi kui iseenda oma.

Ilmselt ei ole just palju järel korrapärastest näojoontest, elegantselt kaarduvatest huultest ja sirgest ninast, vastas ta ise oma küsimusele. Kui auto sööstis pidurdamata nõlvakust alla, pörkas vastu kaljuseina ja süttis põlema, jäi väga vähe luid-konte terveks. Kindlasti läks vaja üksjagu osavust, et taastada avariasse sattunu nägusat välimust.

Étienne tundis, kuidas mööda pöske niriseb alla midagi märga. Kas vihm sadas autosse sisse? Ta tahtis kojamehed tööle panna, ent tegi seda nii rabedalt, et auto oleks äärepealt teelt välja sõitnud. Kui ta paaniliselt pidurit vajutas, pritsis lumelobjakat vastu küljeaknaid. Lõpuks libisesid kojameeste kummiribad kiiksudes üle klaasi. Vihma ei sadanud. Pisarad voolasid silmist, rusuv väsimuse ja kurbuse laine ähvardas teda enda alla matta. Kui ta ei taha lõpetada nii nagu sõber, tuleb tal keskenduda maanteele.

Auto seisis maanteel risti. Étienne sundis end rahulikult hingama, lülitas kojamehed välja, haaras kahe käega roolist. Mootor möiratas, kui ta gaasipedaalile vajutas, rattad käisid kohapeal ringi. Nõksatuse järel liikus auto tagasi õigele sõidurajale. Mees tundis, kuidas pulss rahunes. Nii hilisel tunnil pärast südaööd ei olnud teel õnneks vastassuunas liikujaid.

Ta sundis end pilku otse teele suunama. Loodetavasti ei jookse teele ükski ööloom. Tal polnud mingit tahtmist rebast alla ajada, kui üldse, siis oli rebasejaht hobuste seljas rohkem tema loomuga kooskõlas. Samasugune oli olnud sõber, neid oli sidunud armastus hobuste vastu. Arthur Capel, igavene nooruk, kes ei vabanenud kuidagi lapsea hüüdnimest *Boy*, oli fantastiline polomängija – oli olnud. *Boy* oli olnud elumees, samavõrra vaimne kui võluv, läbi ja lõhki džentelmen, Briti diplomaat, sõjas kapteniks edutatud, ja selline tüüp, keda igäiks pidas hea meelega oma sõbraks. Étienne oli õnnega koos, et oli üks tema vanimaid ja parimaid sõpru. Oli olnud ...

Jälle veeres pisar üle Étienne'i päikesest põlenud põse. Kuid ta ei tõstnud kätt roolilt, et seda ära pühkida. Ta ei lase mõtetel end enam teelt eksitada, kui tahab elusalt ja tervelt Saint-Cucufasse jõuda. See sõit oli viimane teene, mille ta sai lahkunule osutada. Ta pidi viima Cocole kohutava uudise, enne kui naine saab sellest homme teada ajalehest või mõne klatšimoori telefonikõnest. See ei olnud kindlasti mitte meeldiv ülesanne, küll aga selline, mida ta täitis südame sunnil.

Coco oli *Boy* suur armastus – oli seda olnud. Selles polnud mingit kahtlust. Mitte kellegi, ja Étienne'i silmis veel eriti mitte. Ta oli need kaks tuttavaks teinud. Tol suvel oma residentsis. *Boy* oli Royallieu'sse tulnud hobuste pärast – ja lahkunud koos Cocoga. Sealjuures oli Coco tegelikult hoopis Étienne'i sõbratar. Nojah, täpsemalt võttes ei olnud ta toona isegi mitte seda. Ta oli tütarlaps, kes astus garnisonlinna

Moulins'i kabarees üles kahemõtteliste laulukestega ja paikas päevasel ajal nendesamade ohvitseride pükse, kelle seltsis ta öösiti pidutses. Kleenuke, poisilik, piltilus, elurõõmus, habras ja sealjuures kujuteldamatult julge ning energiline. Täielik vastand *grande dame*'i tüübile, keda nii paljud noored naised püüdsid *belle époque*'i ajastul etendada.

Étienne oli temaga lõbusasti aega veetnud ja ta vastu võtnud, kui naine ootamatult tema ukse taga seisis, kuid ei olnud tema pärast oma elus midagi muutnud. Algul ei tahtnudki ta naist eriti enda lähedusse, kuid too oli visa ja lihtsalt jäi. Aastaks, kaheks ... Mees isegi ei mäletanud, kui kaua naine oli tema kõrval elanud, ilma et ta kohelnuks teda elukaaslasena. Õigupoolest oli alles Boy avanud tema silmad Coco seesmise ilu ja tugevuse suhtes. Nüüd oli aga juba liiga hilja. Oma metressi, kes ei olnud isegi mitte alaline armuke, oli ta loovutanud, nagu tema ringkonnas ilmasõjajaeelsel ajal ikka tehti. Kuid temast oli saanud naise sõber. Ja ta jääb selleks ka pärast Boy viimast hingetõmmet. Seda töötas ta endale.

o

Ta pidi enda hulluksajamise lõpetama.

Gabrielle oli juba tunde voodis küljelt küljele viselnud. Ikka ja jälle vajus ta näiliselt sügavasse unne, millest peagi üles ehmus, segaduses ja alles mõne unenäo meelevallas, mida ta ei suutnud meenutada. Siis kobas ta käega teist voodipoolt,

et tunda tuttavat keha, mis kinkis talle nii suure kaitstuse. Padi oli aga tühi, süng puutumata – ja Gabrielle jälle täiesti ärkvel.

Muidugi. Boy oli ära. Ta oli eile – või oli see juba üleelele? – asunud teele Cannes'i, et üürida maja, kus nad tahtsid koos pühad veeta. See oli omamoodi jõulukink. Gabrielle armastas Rivierat, ja see tähendas talle lõpmata palju, et mees veetis jõulud temaga ning mitte oma naise ja väikese tütreaga. Ta oli rääkinud koguni lahutusest. Niipea kui ta on sobiva villa leidnud, pidi Gabrielle talle järele sõitma. Ent Boy ei olnud veel helistanud, isegi mitte lühikest telegrammi saatnud ja sel moel teada andnud, et on õnnelikult Lõuna-Prantsusmaale kohale jõudnud.

Kas tõesti olid plaanid vahepeal muutunud?

Alates mehe pulmadest umbes poolteist aastat tagasi närisid Gabrielle'i alatasa kahtlused. Algul oli ta olnud hämmelduses, et mees eelistas talle abikaasana naist, kes kehastas kõike seda, mida Gabrielle ei olnud: pikakasvuline blondiin, kahvatu ja üleolev, jõukas, Briti kõrgeadli hulgast pärit, võimaldades Boyle ühiskondlikku tõusu Briti kõrgklassi hulka. Sealjuures oli mees ka ilma selliste sidemeteta väga palju saavutanud. Sündinud Brightonis kodanlasest laevaagendi pojana, oli ta ikkagi jõudnud välja Prantsusmaa presidendi Clemenceau nõunikuks ja Versailles' rahukonverentsi liikmeks. Milleks talle siis veel noobel abikaasa?

Mis peamine: Boy ja Gabrielle olid koos elanud juba kümme aastat. Naine oli olnud kindel, et ühel päeval nad

abielluvad. Ja kas ta ei olnud siis hea partii? Tõsi küll, oma lihtsat päritolu eelistas ta varjata tumeda läbipaistmatu looriga. Kuid ta oli end üles töötanud, saavutanud mõningase tuntuse. Coco Chanelina oli ta igati edukas moelooja, nüüdseks koguni jõukas naine.

Alustanud oli ta kübarategijana vanalt sõbralt Étienne Balsanilt saadud laenu toel, ja tema ühtaegu lihtsad ja elegantsed mudelid äratasid juba varsti pariislannade tähelepanu. Ei mingeid sulgi ega muid kübarakaunistusi – see meeldis daamidele pärast pikka rikkalike kaunistuste aega. Furoori tekitasid lõpuks ka vaba lõikega madrusepluusid, mida ta Deauville’is kavandas. Gabrielle heitis kõrvale korseti ja õmbles naistele pikki pükse. Siis olid kätte jõudnud ilmasõja nälja-aastad, ja – igati pragmaatiliselt – oli ta julgenud luua lihtsaid ning funktsionaalseid odavast siiddžörsist rõivaid ja pidžaamasid, millega naised võisid niihästi mugavalt kui ka šikilt põgeneda sakslaste rünnakute eest keldrisse. Peened daamid sõna otseses mõttes haarasid tal asju käest. Peeaegu kogu koorekiht, kogu kõrgaadel tuli Gabrielle’i juurde, et Coco Chanel neid riietaks.

Milleks vajab Boy veel laulatatud abielu kõrgema seisuse esindajaga? Gabrielle oli tööga tippu välja jõudnud ja endale nime teinud. Kuidas võis mees ohverdada naise suure armastuse karjääri nimel, mille kõrgpunkti ta oli juba ammugi saavutanud? Gabrielle ei saanud sellest aru – ega hakka kunagi aru saama. Ja mure selle pärast näris teda luuni välja nagu tiisikus.